

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2016

EALAÍN

Cumadóireacht Shamhlaíoch agus Ábhar Neamhbheo

Gnáthleibhéal

Tá 100 marc ag gabháil leis an bpáipéar seo, i.e. 25% de na marcanna iomlána ar an Ealaín

Dé Máirt, 3 Bealtaine – Dé hAoine, 13 Bealtaine

Maidin, 9:30 – 12:00

Ba chóir an páipéar seo a thabhairt do na hiarrthóirí **Dé Máirt, 19 Aibreán**

Treoracha

Tá cead agat oibriú le dath, monacróm, meáin mheasctha, colláis nó meán oiriúnach ar bith eile. Níl cead olaphéinteanna ná ábhar orgánach meatach a úsáid, áfach. Níl cead agat áiseanna mar stionsail, teimpléid, íomhánna rianaithe, obair ealaíne réamhullmhaithe ná íomhánna fótagrafaíochta a thabhairt isteach sa scrúdú.

Scríobh do Scrúduimhir go soiléir sa spás atá ann di ar do bhileog A2.
Scríobh an teideal ‘Cumadóireacht Shamhlaíoch’ nó ‘Ábhar Neamhbheo’ díreach faoi do Scrúduimhir.

Más mian leat oibriú ar bhileog dhaite, **ní mór don fheitheoir an bhileog sin a shíniú sula dtosaíonn an scrúdú** á dheimhniú nach raibh aon rud uirthi. Uasmhéid na bileoige: A2.

Roghnaigh ceann amháin díobh seo a leanas:

1. Déan **Cumadóireacht Shamhlaíoch** bunaithe ar cheann **amháin** de na sleachta tuairisciúla: A, B, C, D nó E. Ba chóir duit an pointe tosaigh agus an bunús atá le do Chumadóireacht Shamhlaíoch a lua ar chúl na bileoige agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl.
2. Déan **Cumadóireacht Ábhar Neamhbheo** bunaithe ar fhoireann nithe a bhfuil cur síos orthu i gceann **amháin** de na sleachta tuairisciúla: A, B, C, D nó E, nó a mheabhraíonn na sleachta sin duit. Ní mór duit nithe ábhartha a thabhairt chuig ionad an scrúdaithe chun go mbeidh ar do chumas **do chumadóireacht ábhar neamhbheo féin** a leagan amach. **Ní mór é seo a dhéanamh in am do thús an scrúdaithe.** Ní mór duit an pointe tosaigh agus an bunús atá le do Chumadóireacht Ábhar Neamhbheo a lua ar chúl na bileoige agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl.
3. Déan **Cumadóireacht Theibí** bunaithe ar cheann **amháin** de na sleachta tuairisciúla: A, B, C, D nó E, agus a fhorbróidh tú ó cheann de na sleachta tuairisciúla sin. Ba chóir an pointe tosaigh agus an bunús atá leis an gcumadóireacht theibí a lua ar chúl na bileoige agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl. Luaigh go soiléir cé acu **1** – Cumadóireacht Shamhlaíoch nó **2** – Ábhar Neamhbheo atá i do Chumadóireacht Theibí.

Sleachta Tuairisciúla

Sliocht A

Bhrúmar beirt le chéile ar na doirse móra adhmaid, agus luasc siad ar leathadh ar a gcuid insí díoscánacha. Saghas aitriam a bhí sa seomra mór a leath amach romhainn, an tsleáil ard ar iompar ar thacaí a bhí níos easnacha ainmhí mhóir. Bhí solas ag breo i gcrúinneáin bhuí a bhí ar crochadh as an dorchadas ar cháblaí tiubha. Bhí an t-urlár cloiche chomh dorcha sin gur chosúil air go raibh an solas á shú isteach aige. Bhí pasáistí ag síneadh amach uainn i dtrí threo. Seachas trup ár gcós ar an gcloch ní raibh torann ar bith le cloisteáil ann. Ba í an scoil ba chiúine agus ab fhuaire í dá raibh mé riamh inti. Ba chosúil go raibh an t-aer níos fliche agus níos fuair istigh ná mar a bhí amuigh.

Stop Mam ag an doras agus chomharthaigh sí dom breith suas léi. Stionsalaithe ar an ghloine shiochta bhí *Oifig an Phríomhoide*. Ón taobh istigh bhí torann greadta le cloisteáil, flap! flap!, i gceann tréimhsí neamhrialta. Bhí an oifig faoi gheamhsholas agus péint bhuí ag déanamh a díchill na ballaí cloiche a ghealadh, ach ní raibh gar ann. Bhí dhá chlár mhóra fógraí ann, iad clúdaithe le fógraí gioblacha agus le giotáí páipéir a raibh an chuma orthu nár athraíodh leis na blianta iad. Bhí deasc mór ag ceann amháin den seomra agus taobh thiar de sin bhí bean ina suí, í faoi mheall mór de ghruaig phlatanaim. Ní hea, ní ina suí a bhí sí ach ina seasamh. Ní hamháin go raibh sí gearr, bhí sí chóir a bheith sféarach. Bhí a cuid lámh ag luascadh agus ag gearradh an aeir, iad beagnach comhfhad comhleithead. Bhí smíste cuileog i ngach lámh aici agus ba dhóigh leat uirthi go raibh sí i mbun troda le saithe d'fheithidí dofheicthe. Bhí na fáinní fonsacha óir ina cuid cluas ag luascadh go cuntrapointeach le chéile. “Druid an doras!” a scread sí gan fiú amharc orainn. “Tá sibh á ligean isteach!” Ansin plab! Ghread sí an deasc le smíste. Iníon Péarla, Rúnaí Scoile, a d’fhógair a hainmchlár.

Uimhrithe sna céadta a bhí na doirse ba ghairne don oifig. Bhí na doirse uile druidte, cé gur chuala mé guthanna as taobh thiar de chuid acu. Ansin tháinig mé ar an staighre agus suas liom. Bhain mé an dara hurlár amach agus fuair mé sraith eile de dhoirse druidte romham. Chuir mé mo lámh ar mhurlán an dorais – agus ansin luasc sé ar oscailt chugam, é á bhrú ón taobh istigh. Bean gheal an-ard a bhí gléasta i ngúna fada dubh, dhearc sí anuas orm. Ba chosúil nach raibh inti ach ciumhaiseanna díreacha agus uillinneacha géara, mar a bheadh an gob ar long bhriste oighir. Dubh a bhí a cuid gruaige agus bricíní den liath ris trithí, agus bhí sí tarraingthe siar go dlúth ar a cloigeann. Bhí a srón chomh géar le tua agus ba gheall le glac sceana a méara. “An tUasal Harrison,” a dúirt sí. “Is mise Bean Velloc.” Ba ar éigean a bhog a beola.

Thug sí síos staighre mé agus ar feadh dorchla go dtí seomra ollmhór, an caifitéire. Bhí an líne fhriothála ar thaobh amháin, na táblaí adhmaid ag líonadh an chuid eile den spás. Phioc mé suas babhla mór adhmaid agus cupán stáin. Duine ar dhuine, chuaigh na mic léinn thar an gcuntar, áit ar líon péire de mhná lóin na babhlaí le stobhach a bhí ramhar galach. Bhí boladh an fhínéagair ar an aer. Shín mé amach mo bhabhla. An bhean lóin, bean a raibh muineál ramhar agus fiacla ar nós capaill aici, shín sí amach a ladar. Nuair a chorraigh sí, fuair mé spléachadh ar an chistin taobh thiar di. Bhí bean, deirfiúr níos sine di seo, b’fhéidir, ina seasamh ag tábla miotail agus greim eireabaill aici ar iasc mór geal a bhí, b’fhéidir, trí troithe ar fad. Bhí an créatúr ag preabarnach go faonlag ina lámha.

Arna chóiriú as *Harrison Squared* le Daryl Gregory, Titan Books, 2015.

Sliocht B

Níl aon ní inchurtha leis an rath dochreidte a bhí ar Frankie Dettori mar mharcach capall seachas b'fhéidir an grá atá aige don bhia agus dá theaghlach. Is é an máistir é sa chistin agus déanann sé an chócaireacht dá theaghlach gach deis a fhaigheann sé. Roinneann Frankie, a bhean chéile Catherine agus a gcúigear páistí óga a gcuid ama idir Newmarket agus a dteaghlach leathan sa tSairdín.

“Tá na cuimhní ar an mbia agus ar an gcócaireacht atá agam ó m’óige sofaisticiúil de réir caighdeán ar bith. Cé go raibh cócaireacht mo mháthar simplí ó thaobh teicníce de agus cé nár thaobhaigh sí anlainn a bhí ró-mhionchúiseach, ní háibhéil a rá go raibh sí eicléicteach. B’amhlaidh a bhí mar pé ar bith rud a chócaráil sí aon lá, bhraith sé ar an mbia úr a bhí ar fáil ina margadh áitiúil in Milano. Chaithimis trí mhí aoibhne le mo sheantuismitheoirí sa tSairdín gach samhradh agus chuir sin go mór leis an éagsúlacht seo. D’ullmhaíodh mo Nona rogha iontach de bhia úr áitiúil gach lá. D’fhéadfadh rud ar bith a bheith ann, ó eascanna ar beireadh orthu le slat agus muca diúil go cáis a rinneadh sa bhaile agus torc fiáin. Na glasraí uile a chuir sí ar an mbord, nuabhainte a bhídís as a *orto* (garraí glasraí) féin a bhí siad. Bhí trátaí ann a raibh méid do dhoirn iontu agus blas tráta orthu nár airigh mé riamh ó shin. Bhí figí ann a bhí chomh haibí sin go raibh an tsíoróip ag úscadh astu, agus péitseoga móra súmhara agus na fionchaora ba mhilse dar bhlais mé riamh. Agus an rud ab fhéarr ar fad, tháirgeadh mo sheantuismitheoirí tríocha lítear d’ola olóige óna gcuid crann féin.

Tá áthas orm a rá go dtugann mo pháistí taitneamh dá gcuid bia agus nach bhfuil siad beadaí ná éisealach. Táim cinnte gurb amhlaidh atá toisc go n-itheann siad bia ceart seachas an rud a dtugtar bia páistí air. Cinnte, déanann Catherine iarracht breis glasraí a shleamhnú isteach gan fhios anseo is ansiúd ach ar an iomlán déanann siad go breá. Bainfidh mo mhac Leo triail as rud ar bith uair amháin. Thugamar cloicheáin dó an lá faoi dheireadh agus thaitin siad go mór leis. Tá sé tábhachtach domsa go n-aithneodh mo pháistí a bhfréamhacha Iodálacha, mar sin ithimid a lán bia Iodálaigh sa bhaile. Déanaimid é a chothromú le pióg an aoire agus le hispíní agus brúitín corruair, rudaí a thaitníonn go mór liom féin.

Nuair a bhím ag cócaireacht sa bhaile, bíonn leathdhosaen duine ag brú thart orm (chomh maith le cait agus madraí éagsúla) ag súgradh, ag caint, ag blaiseadh, ag gáire, ag achrann agus, ar ndóigh, ag oscailt corrbhuidéal fiona. Mar a deirtear san Iodáil ‘an teaghlach a bheith ag ithe le chéile, is é sin an rud is tábhachtaí sa saol’.

Níl rud ar bith sa domhan a bhfuil blas chomh maith air le huachtar reoite Iodálach ‘fatt’in casa’, is é sin le rá ‘déanta sa bhaile’. Tá *gelaterie* ar choirnéal gach sráide san Iodáil agus is ionann ‘andare a prendere un gelato’ (ag dul faoi choinne uachtair reoite) agus ag dul faoi choinne pionta. Déanaim mo chuid féin agus tá na hoidis seo simplí, go speisialta má tá fearas déanta uachtair reoite agat.”

Arna chóiriú as *Frankie Dettori’s Italian Family Cookbook*, Harper Collins, 2007.

Sliocht C

Thuirling sé den bhus istigh i lár an bhaile agus thosaigh sé ag siúl i dtreo a cheantair féin; ba mhaith leis riamh a bheith ag siúl. Bhí siopaí beaga ann fós sa chuid neamhfhaiseanta seo den chathair; margáí neamhspleácha, bialanna beaga míthaitneamhacha, agus mar sin de, iad ag streachailt in aghaidh iomaíocht mhillteanach na stóras mór ar an tSráid Ard.

Ba stóras athláimhe é ceann de na siopaí sin faoin rampa; SEANDACHTAÍ a bhí scríofa ar an gcomhartha os cionn na bhfuinneog agus ar an ngloine bhí an comhartha DRAMHAÍL péinteáilte go dona i litreacha a bhí ag scamhadh den ghloine. Bhí roinnt cré-earraí lámhdhéanta i bhfuinneog amháin, seanchathaoir luascáin sa cheann eile agus seál, a bhí ite ag na leamhain, caite air. Scaipthe thart ar na príomhthaispeántais seo bhí gach cineál dramhaíola cultúrtha: crú capaill, clog lámhthochraiste, rud mistéireach éigin as déirí, grianghraif i bhfrámaí, vásaí agus píosaí beaga briste astu, deilbhíní, seanspeaclaí léitheoireachta ina gcásanna, seanseodra culaithirte, seanteileafóin, consóil cluichí a bhí dulta as feidhm, paidrín seanchaite, agus carnán de sheancheirníní hi-fí agus “Bail Mhaith” marcáilte orthu, ach é soiléir go raibh siad scríobtha. Bhuail sé isteach as taghd.

Bhí sé fionnuar agus measartha dorcha laistigh. Rinne cos an rampa balla amháin, fairsinge fholamh ard dhorcha de choincréit, ar nós balla pluaise faoin bhfarraige. Sna scáileanna a bhí ag cúlú uaidh anois, bhí troscán téagartha, seanbhréagáin, boscaí sceanra, coinnealraí, cupáin de gach cuma agus dath carntha go guagach i gceann a chéile, na hacraí de phictiúir dhíblí agus de thuirní bréagsheanda a bhí ag iompú ina bhfíorsheandachtaí anois cé go raibh siad gan mhaith i gcónaí.

As an bhfairsinge dhorcha seo a bhí breac le nithe nár bhain le haon duine, nocht cruth mór, mar a bheadh sé ag snámh ar an aer go mall, ciúin, péistiúil. D’ardaigh an t-úinéir a uillinn cham chlé agus dúirt, “Lá maith. An bhfuil rud uait?”

“Buíochas. Ní raibh mé ach ag amharc.”

“Lean ar aghaidh leis an ngníomhaíocht,” a dúirt an t-úinéir.

Tharraing sé siar beagáinín isteach sna scáileanna agus sheas sé gan chorraí. D’amharc sé ar an solas ag rince ar roinnt seanchleití gioblacha péacóg, d’fhéach sé ar theilgeoir le haghaidh scannán baile ó 1950, foireann tae i ngorm agus bán, carn irisí a raibh praghas measartha ard orthu. D’ardaigh sé casúr de chruach tathagach agus thaitin a chothromaíocht go mór leis; b’uirlis dhea-dhéanta í, rud maith. “An é seo do rogha féin?” a d’fhiafraigh sé den úinéir, agus fonn air a fháil amach cén rud ab áil leis an úinéir as turscar seo na mblianta flúirse.

Arna chóiriú as *The Lathe of Heaven* le Ursula K. Le Guin, Scribner, 2008.

Sliocht D

An áit a gcaithinn an samhradh le linn m'óige, is áit cuimhní é, cuimhní glórmhara órga nach féidir aon mhaise a chur orthu le himeacht an ama ná le cumha mhaoithneach. Tig liom íomhánna de pháistí sona a shamhlú ag súgradh i ndomhan dathannach amhail is a tharla sé inné. Tá sé mar a bheifeá ag siúl isteach i bpictiúr, i bpictiúr an-speisialta.

Ní raibh gairm shíoraí na teicneolaíochta ina lainsis ar an óige an uair sin. Tréimhse chruthaitheachta, shamhlaíochta agus cluichí a bhí ann. Bhí na laethanta mar a bheidís lán sceitimíní. Thar aon rud eile, sa teaghlach s'againne ar aon nós, b'am é nuair nach mbíodh aon bhaint againne leis na cruacheisteanna i saol na ndaoine fásta.

Bhí teach mór tarraingteach fairsing ag ár gcuid seantuismitheoirí agus is maith d'fhóireadh sé do pháistí a thagadh ar saoire. Ní fhéadfá a rá gur mhainéar galánta tuaithe a bhí ann; bhí sé spréite amach ar mhuin mhairc a chéile, é lán cúinní cúlraídeacha. Bhí staighrí dorcha ann ionsar léibhinn bheaga agus doirse a d'osclaíodh isteach ina lán seomraí, cuid acu beag agus cuid acu mór. Shíl muidne páistí go raibh an áit ábhalmhór. Bhíodh éan buí ag ceol i gcás gleoite bánbhuí i seomra thíos staighre agus, dála a lán tithe ag an am sin, bhíodh éin stuáilte de chineálacha éagsúla ar a bhfara faoi chruinneacháin ghloine a bhíodh ina suí ar chófraí móra. Amuigh ar gcúl a bhí an fhíordhraíocht, áit a raibh gairdín aoibhinn cruthaithe ag mo sheanmháthair. B'áit ollmhór é – dar linne ar aon nós – agus b'eachtra ann féin é; chóir a bheith go gcaillfí páiste i measc an fhásra.

Nuair a d'fhágtáí linn féin muid, bhíodh saol draíochta lán eachtraí againn. Bhímis ag sleamhnú síos stácaí féir nó ag iascaireacht le próca agus le líontán beag ar hanla bambú. Chuamar as sin go dtí cluichí fiáine a bhíodh contúirteach uaireanta. Bhímis ár dtástáil féin, ag tabhairt dhúshlán na nithe a chuireadh eagla orainn agus ag cur eolais ar ár gcuid láidreachtaí agus laigí. Bhí cosc ar a bheith ag léim anuas ó bhalla ar dhroim an tseanchapail fhoighnigh, sleamhnú dó, titim ar an talamh agus ansin dreapadh suas lena dhéanamh arís – cosc iomlán – ach bhí sé sin ar na nithe ba mhó a chuireadh aoibhneas orainn. Chuirimis na paistí brúite ar ár gceiceann i gcomparáid lena chéile níos moille agus muid bródúil astu. Feictear dom anois go mbímis ag gáire ó mhaidín go hoíche.

Bhíodh laethanta fada aoibhne ann nuair nach mbímis ag rith fiáin faoin tuath máguaird, nuair a chaithimis an t-am i ngairdín ár seanmháthar. Bhímis sna flaithis ar laethanta marbhánta ag léamh ár gcuid leabhar nó ag caint léi sin, gan aon rud le cloisteáil ach dordán na mbeach agus gíoglach na n-éan, agus thart timpeall orainn gach áit, boladh cumhra na mbláthanna galánta dathannacha. Ba gheall le pictiúr le Mildred Anne Butler an gairdín; leoga b'fhéidir gur ar phictiúr léi sin a bhí sé bunaithe.

Tá cárta poist agam de 'An Flacs Liathchorra, Cill Mhuire' a phéinteáil an t-ealaíontóir iontach sin beagnach céad bliain ó shin. Tá rud éigin ag baint leis an saothar ciúin síochánta sin a thugann siar go laethanta samhraidh úd m'óige mé. Ní gairdín foirmiúil atá sa phictiúr ach cabhsa leathan fásta agus sprais den líológ i measc an iliomad imir den ghlas agus den bhuí. Tá geata oscailte i gceann an chabhsa ag cur cuireadh orainn isteach sa phictiúr. Is maith liomsa a shamhlú go mb'fhéidir go bhfuil seanteach samhraidh taobh thiar den gheata, cosúil leis an seanteach glas agus bán a mbímis ag súgradh ann ...

Arna chóiriú as *Childhood Summers* le Jane Shortall, Mining Memories, www.writing.ie, Meitheamh 2011.

Sliocht E

Bhí an tarra bog faoi chois i gclós Mhic Eochaidh. Bhí madra amháin ina chodladh idir na barraí de bheathaitheoir eallach a bunoscionn. Bhí ceann eile ina shuí go hairdeallach ar charn de mhálaí leasacháin. Bhí Mac Eochaidh ina sheasamh faoi scáth bhoth na soláthairtí, an léine bhán a chaitheadh sé gach aon lá taobh amuigh dá threabhsar mar gheall ar an aimsir. Struchtúr mór cosúil le scioból a bhí sa bhoth, é lán rudaí a dhíoladh sé le feirmeoirí na háite: beathú le haghaidh eallach agus caorach, síolta agus grán, burlaí de shreangán agus drumáí ola. Bhí cuaillí fála d'fhaid agus de dhathanna éagsúla i gcoinne an bhalla cúil. Bhí boinn agus molchaidhpeanna agus páirteanna de sheaninnill, a baineadh as tarracóirí agus as jípeanna seanchaite, carntha, crochta agus caite i gcúinní.

Choimhead sé le linn do Tom a bheith ag teacht ina threo, gan chorraí gan chaint go dtí go raibh sé taobh istigh de chúpla troigh de. B'fhear saibhir é Mac Eochaidh. Rinne sé níos mó airgid as na carbradóirí leathmheirgíthe agus as na saileanna adhmaid in imeacht na mblianta ná mar a rinne sé as na málaí gráin, na galúin pheitрил, an siopa agus an beár le chéile, ach ní raibh a chomhartha sin air. Ba í an léine bhán chéanna a chaitheadh sé an tseachtain ar fad: í salach faoin Máirt, brocach faoi Déardaoin. Bhí an veain a thiomáineadh sé chomh sean leis an díle, loig dhoimhne brúite inti ar thaobh amháin.

“An bhfuil aon sreangán fágtha agat?” a d'fhiafraigh Tom.

Rinne Mac Eochaidh gáire faoin gceist. “An bhfuil aon sreangán agam, a Tom? Flúirse sreangáin, barraíocht den stuif. Sin an rud atá agam.”

Arna chóiriú as *Solace* le Belinda McKeown, Picador, 2011.

Leathanach Bán